

УДК 338.48(477)

ЗАСОБИ СТИМУЛЮВАННЯ В'ЇЗНОГО ТУРИЗМУ

Лола Ю.Ю.

Розвиток туристичної галузі в Україні сприяє значному покращенню соціально-економічного стану країни. Дослідження комплексу факторів, що впливають на туристичну діяльність, дозволила виявити потенціальні можливості та перспективи розвитку туризму в Україні. В цьому контексті оцінено стан інвестиційної, податкової, візової політики країни стосовно підвищення ефективності туристичного напрямку економічної діяльності, а також розглянуто діяльність туристичних організацій в Україні.

Ключові слова: *в'їзний туризм, фактори розвитку туризму, туристичний імідж країни, вільні економічні зони туристично-рекреаційного спрямування.*

ВСТУП

Розвиток туристичного напрямку економічної діяльності позитивно впливає на розвиток інших

галузей народного господарства, призводить до збільшення надходжень до бюджету, сприяє підвищенню зайнятості та розбудові туристичної інфраструктури країни та її регіонів. Однак такий ефект можна очікувати при переважному розвитку в'їзного та внутрішнього туризму, в той час як в Україні більш стрімко розвивається виїзний туризм. У зв'язку з цим дослідження засобів стимулювання

Лола Юлія Юрїївна, к.е.н., викладач кафедри туризму Харківського національного економічного університету, тел. 0679517879, e-mail: yulia-8-11-8@rambler.ru

в'їзного туризму є актуальним та потребує подальших теоретичних та практичних розробок.

Вивченням закономірностей розвитку туризму та його впливу на економіку регіонів та країни в цілому займалися ряд вчених: Біржаков М. Б., Зорин І.В., Квартальнов В.А., Козинець В.М., Любіцева О.О., Сміль І.В., Федорченко В.К. Однак недостатньо уваги було приділено комплексному дослідженню факторів розвитку в'їзного туризму в Україні в сучасних умовах господарювання, що і є метою статті.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Протягом 2010 року Україну відвідали 21,1 млн. іноземних туристів, що на 2 % більше, ніж у 2009 році [1]. Однак кількість іноземних туристів, що обслуговувалися туристичними підприємствами, значно менша.

Для підвищення ефективності туристичного напрямку економічної діяльності в Україні необхідно вдосконалити механізми регулювання господарської діяльності та створити умови для інвестиційної активності шляхом формування нового логістичного підходу до стратегії розвитку національного туристичного комплексу та системи управління туристичними процесами як на державному, так і на регіональному рівнях.

Логістичний підхід в туристичній діяльності на рівні держави та окремих її регіонах можна впроваджувати через державну туристичну політику, яка формується та реалізовується безпосередньо через центральні органи виконавчої влади – національні туристичні організації та інші заклади з підтримки туризму.

До закладів та організацій, які активно займаються розвитком туризму в Україні відносяться: Державна служба туризму і курортів, Державне підприємство «Національна туристична організація», Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, Асоціація лідерів турбізнесу України, громадські організації Карпатський єврорегіон (1993 р.), «Єврорегіон «Буг» (1995 р.); «Єврорегіон «Нижній Дунай» (1998 р.), «Єврорегіон «Верхній Прут» (2000 р.), «Єврорегіон «Дніпро» (2003 р.), «Єврорегіон «Слобожанщина» (2003 р.), «Єврорегіон «Ярославна» (2007 р.), Міжнародна Благодійна Фундація «Хайфер Проджект Інтернешнл», Фонд «Намісто Славутича» та інші.

В процесі розробки та реалізації ефективної державної політики розвитку в'їзного та внутрішнього туризму в Україні необхідно враховувати комплекс факторів: природні умови країни та особливості історично-культурної спадщини, правове середовище, що пов'язано із створенням законодавчої бази у сфері туризму, та соціально-економічні фактори: розвиненість транспортної, готельно-ресторанної та розважальної індустрії, умови життя людей, режим відпусток, відношення до іноземних туристів, відкритість до спілкування, розвиток інформаційних технологій, стабільність валютно-фінансових, зовнішньоекономічних відносин, що представлено на рис. 1.

Фактором позитивного впливу на розвиток туризму в Україні є сприятливі природні умови, особливо в Кримському та Карпатському регіонах, та значна історично-культурна спадщина, яку має кожний регіон України. Для розвитку будь-якого виду туризму необхідне правове підґрунтя адекватне сучасним умовам життя суспільства та господарської діяльності суб'єктів підприємництва. Тобто потрібна стабільна нормативно-правова база для включення економічних та соціальних механізмів розвитку туризму в країні.

З метою збереження природної та історично-культурної спадщини в Україні прийняті закони: «Про охорону культурної спадщини», «Про охорону археологічної спадщини», «Про музеї та музейну справу». В цьому напрямку ведеться тісна співпраця з міжнародною організацією ЮНЕСКО, Всесвітньою туристичною організацією, Американським посольським фондом зі збереження культурної спадщини, Асоціацією європейських прикордонних регіонів.

На збереження та ефективне використання природно-рекреаційних ресурсів та історико-культурної спадщини спрямована діяльність Фонду «Намісто Славутича», що охоплює 12 областей України, через які протікає річка Дніпр. Основними задачами фонду є створення національної системи туристично-екскурсійних маршрутів, відродження національної свідомості і традицій українського народу, залучення місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських та туристичних організацій до участі у розвитку туристичної діяльності в країні та її окремих регіонах.

Результативність недержавних суспільних організацій підвищується при ефективній взаємодії з органами державної влади та органами самоврядування. У рамках формування державно-приватного партнерства у сфері туризму розроблений «Проект підтримки розвитку внутрішнього і в'їзного туризму в Україні» [2]. В межах проекту приватні суб'єкти туристичного ринку планують сприяти діяльності Міністерства культури і туризму України, Державній службі туризму і курортів, державного підприємства «Національний туристичний офіс» в напрямку формування мережі національних туристичних маршрутів і забезпеченні належного туристичного супроводу відвідувачів під час проведення фінальної частини Чемпіонату Європи з футболу 2012 року в Україні. Фінансування заходів передбачається здійснювати за рахунок внесків провідних туроператорів України, що є членами Асоціації лідерів турбізнесу України, зокрема: «Агенство «Пан Укрейн», «Вояж-Київ», «САМ», «ГЕЗ ТУР», «Туроператор «Проланд», «Туртесс Тревел», «Амадеус Україна».

Крім того, оскільки туризм пов'язаний з міжнародною діяльністю особливе значення має політичний стан в державі, що проявляється в стабільності і відкритості політики, заохоченні національних та іноземних інвестицій у розвиток туризму, спрощенні та гармонізації податкового, митного і візового режимів.

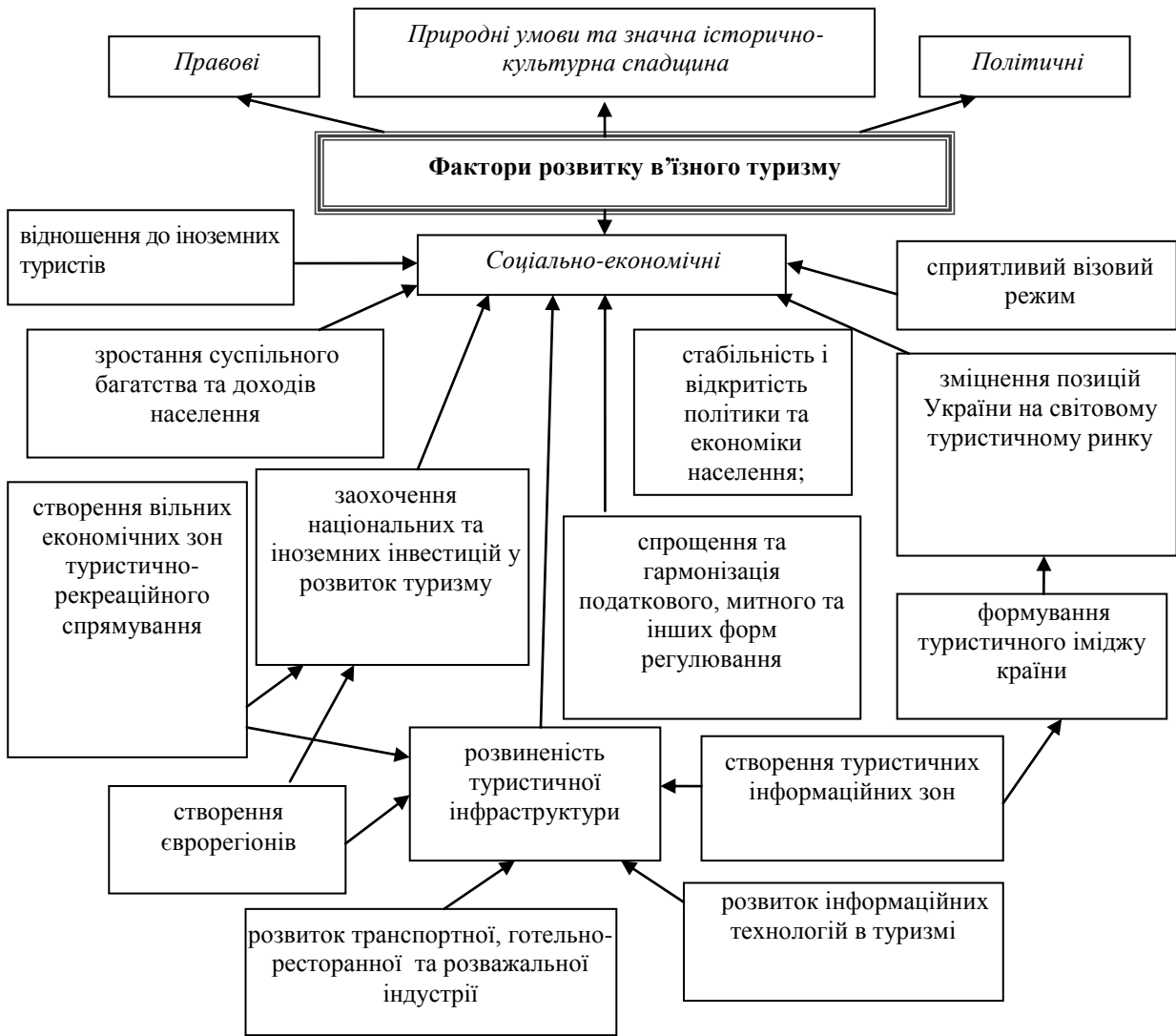

Рис. 1 Фактори розвитку в'їзного туризму

Так, на даний час Україну у безвізовому режимі (протягом 180 днів) можуть відвідати туристи з 49 країн світу, до них крім країн СНГ та країн ЄС входять [3]: Андора, Гонконг (Китай), Ізраїль (з 2011 року), Канада, Корея, Македонія, Парагвай, Румунія, США, Японія, тобто візовий режим в Україні є досить сприятливим.

Однак, підвищенню інтенсивності в'їзних потоків в Україні заважає недостатньо скоординована система дій з просування туристичного продукту на світовий ринок. Проблеми виникають насамперед з рекламою вітчизняних курортів. У 2008 році на телеканалі CNN International Україна розпочала першу рекламно-інформаційну кампанію «Україна. З красою, Ваша», на що було витрачено 2,5 млн. гривень. Однак ефект від цього заходу був не дуже відчутним. Туристично розвинуті країни витрачають значно більше на формування свого іміджу та рекламу національного туристичного продукту [4].

Для формування позитивного іміджу нашої країни до Євро-2012 створений рекламний ролик «Увімкни Україну», який буде транслюватися на провідних європейських телеканалах: Euronews, Eurosport і BBC, в рамках промоційної кампанії

України до Євро-2012.

Позитивним моментом у просуванні національного туристичного продукту є постійна участь національних стендів України у престижних туристичних ярмарках в Лондоні, Берліні, Варшаві, Мілані, Москві. Однак, у той же час дії з розвитку в'їзного туризму не мають комплексного та збалансованого характеру, що не дозволяє стабільно підвищувати потоки іноземних туристів, які відвідують Україну.

Розвиток туризму в Україні стримує недостатній рівень розвитку об'єктів туристичної інфраструктури, їх невідповідність світовим стандартам. Це призводить до того, що туристичні послуги вітчизняних туристичних підприємств мають менше конкурентних переваг ніж аналогічні в Болгарії та Туреччині, які на міжнародному ринку туристичних послуг є для українських курортів прямими конкурентами.

Забезпечення розвитку туристичної галузі значною мірою має базуватися на модернізації інфраструктури туристичної та курортно-рекреаційної сфери. З цією метою необхідно запровадження практики прямого фінансування з державного та

місцевих бюджетів заходів щодо розвитку туристичної інфраструктури регіонів, зокрема облаштування маршрутів, місць для відпочинку в лісах та гірських районах, громадських пляжів, оглядових майданчиків, центрів туристичної інформації, інформаційних та рекламних туристичних стендів на дорогах.

Для залучення закордонних та вітчизняних інвесторів до розбудови туристичної інфраструктури держава приймає певні дії в напрямку покращення податкового режиму з метою розвитку в'їзного туризму. Так, у відповідності до п.6.2.2. Закону України «Про податок на додану вартість» за нульовою ставкою оподатковуються операції з надання туристичних послуг на території України у випадку їх продажу за межами України з використанням безрахункових рахунків. Інші туристичні послуги з виїзного та внутрішнього туризму підлягають оподаткуванню ПДВ за ставкою 20%. Однак, за новим Податковим кодексом у 2011 році передбачено зниження ставок ПДВ до 17%, та податку на прибуток – до 19%, після чого передбачається щорічне зниження його ставки на 1% до 16% у 2014 році.

З метою залучення інвестицій у сферу охорони здоров'я, відпочинку та туризму, виробництва, сільського господарства, для збереження існуючих і створення нових робочих місць, впровадження новітніх технологій, розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, збільшення обсягів високоякісних товарів та послуг, створення сучасної транспортної інфраструктури, збереження й ефективного використання природних ресурсів в Україні запроваджений спеціальний режим інвестиційної діяльності. Цей режим поширюється на території пріоритетного розвитку: «Велика Ялта», «Алушта», «Судак», «Феодосія», «Сиваш», «Керч», «Східний Крим».

В Україні діють вільні економічні зони і ряд територій пріоритетного розвитку в 9 регіонах. Зокрема є спеціальні зони зовнішньоторговельного, торговельно-виробничого, науково-технічного, туристично-рекреаційного спрямування: "Курортполіс Трускавець", "Яворів" (Львівська область), "Донецьк", "Азов" (Донецька область), "Порто-франко", "Рені" (Одеська область), "Закарпаття" (Закарпатська область), "Миколаїв", "Інтерпорт Ковель", "Порт Крим" (м. Керч, АР Крим), "Славутич" (м. Славутич Київської області),

технологічний парк у м. Києві.

Спеціальна економічна зона туристсько-рекреаційного типу "Курортполіс Трускавець" (ВЕЗ "Курортполіс Трускавець") створена на період 20 років в адміністративно-територіальних межах міста Трускавець Львівської області. Метою створення ВЕЗ "Курортполіс Трускавець" є стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності, спрямованої на збереження та ефективне використання природних лікувальних ресурсів курорту Трускавець, прискорення економічних реформ у лікувально-оздоровчій сфері та розвиток туризму.

Необхідно зазначити, що у світі успішно функціонує значна кількість ВЕЗ туристично-рекреаційного типу, які займають майже 5% усіх вільних економічних зон. Переважна частина ВЕЗ туристичного типу розташована в країнах Сходу та Африки. Статус ВЕЗ ТР мають такі відомі туристичні курорти як: Хургада (Єгипет), Сусс та Зарзіс (Туніс), Кіш (Кенія), Анталія (Туреччина), Барселона (Іспанія), Амазонія (Бразилія), Дубаї (ОАЕ), о-ви Батаан (Філіппіни), Акаба, Тала Бей (Йорданія), які продемонстрували значний розвиток завдяки пільговій політиці влади країн щодо туристичної галузі.

Необхідно також відмітити, що створення вільних економічних зон сприяє розвитку великого бізнесу, в той час як в Україні потребує уваги і розвиток малого бізнесу, оскільки в розвинутих країнах світу та в Україні в галузі туризму сконцентрована значна частина малих підприємств. Це оправдано тим, що потреби туристів під час відпочинку дуже диференційовані, а для створення атмосфери домашньої гостинності часто потребується увага безпосередньо господарів закладів розміщення або харчування, що можуть надати тільки невеликі підприємства.

ВИСНОВКИ

Таким чином, врахування всіх факторів розвитку туристичної активності в країні призведе до підвищення інтенсивності в'їзних та внутрішніх туристичних потоків, збільшення доходів підприємств туристичної індустрії і в наслідок цього можна очікувати зростання надходжень у державний та місцеві бюджети, підвищення рівня зайнятості населення в туристичній сфері та зростання прибутковості туристичних підприємств.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Державної служби туризму і курортів України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.tourism.gov.ua
2. Проект підтримки розвитку внутрішнього і в'їзного туризму в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://en.altu.com.ua/Project/Proekt_pidtrimki_vnutrishnogo_i
3. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/1865.htm>
4. МедіаБізнес [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.mediabusiness.com.ua/content/view/13258/42/lang,ru/>